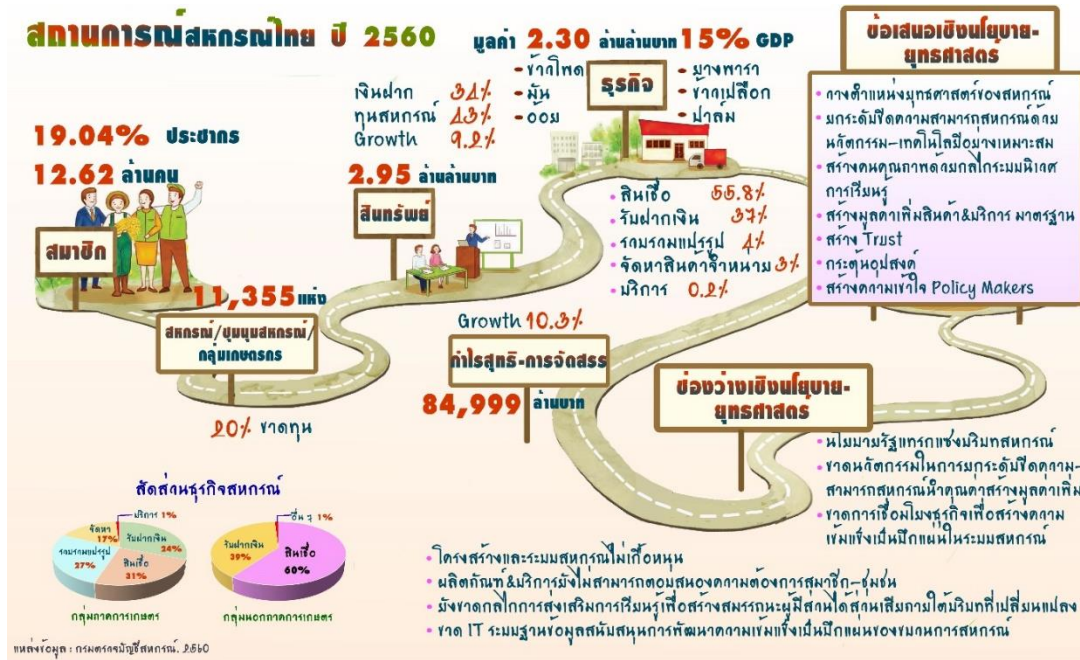

วิเคราะห์สถานการณ์และข้อเสนอเชิงนโยบายและยุทธศาสตร์
การยกระดับขีดความสามารถสหกรณ์ไทยในห้วงเวลาการขับเคลื่อนยุทธศาสตร์ Thailand 4.0

โดย รศ.จุฑาทิพย์ ภัทราวา¹

ประเทศไทยเรามีประสบการณ์เรียนรู้และพัฒนาสหกรณ์มากกว่าร้อยปี แต่ว่าเรายังเผชิญหน้ากับปัญหาที่ทำทลายพิจารณาจากรูปที่ 1

รูปที่ 1 สถานการณ์สหกรณ์ไทย ปี 2560

สหกรณ์มีสมาชิก 13 ล้านคน หรือคิดเป็น 19% ของประชากร คำถามคือ สมาชิกสหกรณ์มีความรู้ความเข้าใจและมีส่วนร่วมกับสหกรณ์ระดับใด มากน้อย และเพราะเหตุใด สถานการณ์ดังกล่าวส่งผลต่อสหกรณ์อย่างไร จำนวนสหกรณ์ รวมชุมนุมสหกรณ์และกลุ่มเกษตรกร รวมทั้งสิ้น 11,355 แห่ง ข้อมูลในปี 2560 ชี้ว่า ในภาพรวมมีผลประกอบการขาดทุน 20% ซึ่งยังไม่นับรวมปัญหาด้านอื่น ๆ เช่น การควบคุมภายใน เป็นต้น

สหกรณ์มีสินทรัพย์รวม 2.95 ล้านล้านบาท ภายใต้การเติบโต ร้อยละ 9 เมื่อเทียบกับปีก่อน และส่วนใหญ่มาจากทุนสหกรณ์และเงินฝากและเริ่มมีเงินส่วนเหลือนำไปลงทุนในตราสารการเงินตามที่ได้รับอนุญาต มูลค่าธุรกิจสหกรณ์รวม 2.3 ล้านล้านบาท คิดเป็น 15% GDP โดยธุรกิจสินเชื่อมาอันดับหนึ่งคิดเป็นร้อยละ 55.8 ของมูลค่าธุรกิจรวม รองลงไปได้แก่ ธุรกิจรับฝากเงิน รวบรวมและแปรรูป จัดหาสินค้ามาจำหน่ายและบริการ คิดเป็นร้อยละ 37, 4, 3 และ 0.2 ตามลำดับ โดยพืชผล และผลิตภัณฑ์ส่วนใหญ่ ได้แก่ ยางพารา ข้าวเปลือก ปาล์ม น้ำมัน ข้าวโพด มันสำปะหลัง อ้อย และมีข้อสังเกตว่า ธุรกิจด้านการบริการมีน้อยมาก จึงเป็นจุดอ่อนข้อจำกัดของสหกรณ์ยังไม่ได้สร้างมูลค่าเพิ่มแก่สินค้าสหกรณ์อย่างที่ควรจะเป็น

¹ ผู้อำนวยการสถาบันวิชาการด้านสหกรณ์ คณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ www.cai.ku.ac.th

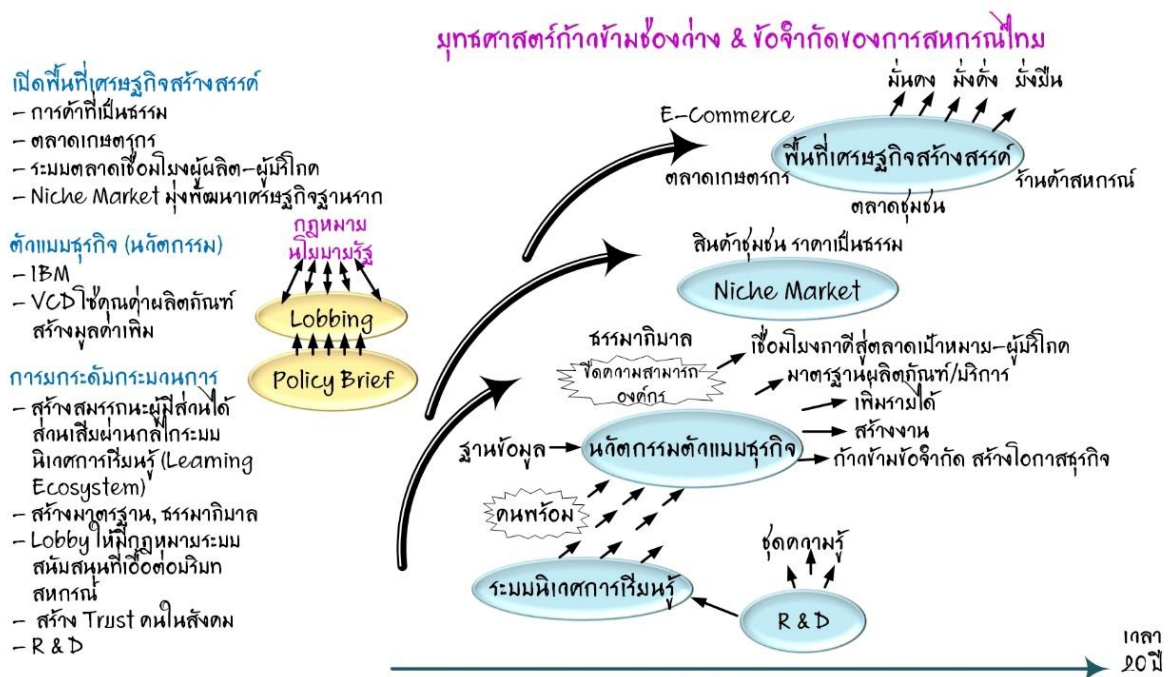
ผลประกอบการสหกรณ์ในภาพรวมในปี 2560 กำไรสุทธิทั้งสิ้น 84,999 ล้านบาท ซึ่งได้นำไปจัดสรรตามกฎหมาย เพื่อการสะสมทุน สร้างสวัสดิการและคืนกำไรแก่สมาชิก ตลอดจนเป็นทุนสาธารณะประโยชน์ เพื่อสนับสนุนชุมชนตามครรลองของการสหกรณ์

ข้อสรุปสำหรับช่องว่างเชิงนโยบายและยุทธศาสตร์ ภายใต้กระบวนการจัดทำยุทธศาสตร์การพัฒนาสหกรณ์ในห้วงเวลา 20 ปี ของสถาบันวิชาการด้านสหกรณ์ และสันนิบาตสหกรณ์แห่งประเทศไทย (สกว. 2560) ที่สำคัญมีดังนี้

1. รัฐมีมาตรการการกำกับดูแลที่เข้มงวด และสวนทางกับปรัชญาแนวคิดการสหกรณ์มาก สืบเนื่องมาจากข้อกังวลเรื่องปัญหาการทุจริตในสหกรณ์ และความเชื่อมโยงในระบบการเงินในระบบเศรษฐกิจที่อาจส่งผลกระทบต่อความเปราะบางทางเศรษฐกิจหากมาตรการการกำกับดูแลไม่รัดกุมเพียงพอ
2. ขาดนวัตกรรมในการยกระดับขีดความสามารถและสร้างมูลค่าเพิ่มผลิตภัณฑ์
3. ขาดกลไกเชื่อมโยงธุรกิจเพื่อสร้างความเข้มแข็งเป็นปึกแผ่นในระบบสหกรณ์
4. โครงสร้างและระบบสหกรณ์ไม่เกื้อหนุนการพัฒนา ระบบสหกรณ์ให้เข้มแข็งเป็นปึกแผ่น
5. ผลิตภัณฑ์และบริการไม่สามารถตอบสนองความต้องการของสมาชิก ชุมชน
6. ขาดกลไกส่งเสริมการเรียนรู้เพื่อสร้างสมรรถนะผู้มีส่วนได้ส่วนเสียภายใต้บริบทโลกที่เปลี่ยนแปลงอย่างเป็นพลวัต
7. ขาดระบบเทคโนโลยีและระบบฐานข้อมูลสนับสนุนพัฒนา

ข้อเสนอเชิงนโยบายและยุทธศาสตร์: ข้อเสนอเพื่อลดช่องว่างและก้าวข้ามข้อจำกัดของการสหกรณ์

ข้อเสนอเพื่อลดช่องว่างและก้าวข้ามข้อจำกัดของการสหกรณ์ที่สำคัญมีดังนี้ รูปที่ 2

รูปที่ 2 ยุทธศาสตร์ก้าวข้ามช่องว่างและข้อจำกัดของการสหกรณ์ไทย

1. วางตำแหน่งยุทธศาสตร์และ landscapes ของระบบธุรกิจสหกรณ์ ให้ชัดเจน และควรหลีกเลี่ยงเส้นทางธุรกิจ Market Economy มาเป็น Niche Market และควรมุ่งเน้นไปที่การพัฒนาเศรษฐกิจฐานราก
2. ยกระดับขีดความสามารถสหกรณ์ด้วยนวัตกรรมและเทคโนโลยีที่เหมาะสม
3. สร้างคนคุณภาพ (สมรรถนะ 3 มิติ) ด้วยกลไกระบบนิเวศการเรียนรู้ (Learning ecosystem) ซึ่งปัจจุบัน สกสว.ให้การสนับสนุนการสร้างสรรคนวัตกรรมนี้อยู่
4. สร้างมูลค่าเพิ่มสินค้าและบริการที่ได้มาตรฐานสนองตอบตลาดเป้าหมายที่แท้จริง
5. สร้าง trust แก่คน ในสังคมในบริบทสหกรณ์ที่เป็นธรรมาภิบาลและเป็นทางเลือกที่ดีกว่า โดยเฉพาะกลุ่มคนฐานราก
6. กระตุ้นอุปสงค์ผู้บริโภคในชุมชนด้วยสินค้าและบริการที่มีคุณภาพ ราคาเป็นธรรมโดยใช้กลไกร้านค้าสหกรณ์ ตลาดเกษตรกร สถาบันการเงินสหกรณ์
7. มีพื้นที่ เจรจา สร้างความเข้าใจในบริบทสหกรณ์แก่ Policy Makers เพื่อจะได้ให้การส่งเสริมสนับสนุนการสหกรณ์ได้อย่างเหมาะสมและเป็นแนวทางที่เป็นสากล โดยทุกฝ่ายควรเข้าใจในบริบทการส่งเสริมสหกรณ์ภายใต้กรอบแนะนำของ ILO Recommendation 193, และ ICA Blueprint

เอกสารอ้างอิง

กรมตรวจบัญชีสหกรณ์. 2560. สถานการณ์สหกรณ์ไทย. www.cad.go.th

จุฑาทิพย์ ภัทราวาท. 2562. เอกสารประกอบการบรรยายเรื่อง “ข้อเสนอเชิงแนวทางปิดช่องว่างเชิงนโยบายและนวัตกรรมนำการพัฒนาสหกรณ์” ในเวทีการประชุมทิศทางการพัฒนาสหกรณ์ไทย เมื่อวันที่ 20 มิถุนายน 2562 ณ โรงแรมรามาราม การ์เด้นส์ จัดโดยสันนิบาตสหกรณ์ประเทศไทย.

สถาบันส่งเสริมการจัดการความรู้เพื่อสังคม. 2560. พิมพ์เขียว Thailand 4.0 โมเดลขับเคลื่อนประเทศไทยสู่ความมั่งคั่ง มั่นคง และยั่งยืน.

สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย. 2560. ข้อเสนอเชิงนโยบายและยุทธศาสตร์: การปฏิรูปการสหกรณ์สู่ศตวรรษที่สอง: รายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์การขับเคลื่อนการพัฒนาการสหกรณ์และการค้าที่เป็นธรรม ระยะที่ 8.

International Labour Organization. 2002. Promotion of Cooperatives Recommendation, 2002 (No. 193).

International Co-operative Alliance. 2013. Blueprint for a co-operative decade.